అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రదము

విఘ్నేశ్వర ధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాస ధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీన్ద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీ కృష్ణ ధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకౌశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాస ధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్ధం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేన్ద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః, పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా, ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం, సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే, వనపర్వణి, యథాశక్తి, ద్వితీయాధ్యాయాన్తర్గత, శ్లోకపారాయణం, ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

వైశంపాయన ఉవాచ ।

ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం తేషామక్లిష్టకర్మణాం ।
వనం యియాసతాం విప్రాస్తస్థుర్భిక్షాభుజోఽగ్రతః ।
తానువాచ తతో రాజా కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః ॥ ॥2-1॥

వయం హి హృతసర్వస్వాః హృతరాజ్యా హృతశ్రియః।
ఫలమూలాశనాహారాః వనం గచ్ఛామ దుఃఖితాః ॥ ॥2-2॥

వనం చ దోషబహులం బహువ్యాలసరీసృపం ।
పరిక్లేశశ్చ వో మన్యే ధ్రువం తత్ర భవిష్యతి ॥ ॥2-3॥

బ్రాహ్మణానాం పరిక్లేశః దైవతాన్యపి సాదయేత్ ।
కింపునర్మామితో విప్రాః నివర్తధ్వం యథేష్టతః ॥ ॥2-4॥

బ్రాహ్మణా ఊచుః ।

గతిర్యా భవతాం రాజన్తాం వయం గంతుముద్యతాః ।
నార్హస్యస్మాన్పరిత్యక్తుం భక్తాన్సద్ధర్మదర్శినః ॥ ॥2-5॥

అను కంపాంహి భక్తేషు దేవతా హ్యపి కుర్వతే ।
విశేషతో బ్రాహ్మణేషు సదాచారా వలంబిషు ॥ ॥2-6॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।

మమాపి పరమా భక్తిఃబ్రాహ్మణేషు సదా ద్విజాః ।
సహాయవిపరిభ్రంశఃత్వయం సాదయతీవ మాం ॥ ॥2-7॥

ఆహరేయురిమే యేఽపి ఫలమూల మధూని చ ।
త ఇమే శోకజైర్దుఃఖైఃభ్రాతరో మే విమోహితాః ॥ ॥2-8॥

ద్రౌపద్యా విప్రకర్షేణ రాజ్యాపహరణేన చ।
దుఃఖార్దితానిమాన్ క్లే శైః నాహం మోక్తుమిహోత్సహే॥ ॥2-9॥

బ్రాహ్మణా ఊచుః।

అస్మత్పోషణజా చింతా మా భూత్తే హృది పార్థివ।
స్వయమాహృత్య చాన్నాని త్వానుయాస్యామహే వయం॥ ॥2-10॥

అనుధ్యానేన జప్యేన విధాస్యామః శివం తవ।
కథాభిశ్చాభిరమ్యాభిః సహ రంస్యామహే వయమ్॥ ॥2-11॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।

ఏవమేతన్న సందేహో రమేఽహం సతతం ద్విజైః।
న్యూనభావాత్తు పశ్యామి ప్రత్యాదేశమివాత్మనః ॥ ॥2-12॥

కథం ద్రక్ష్యామి వః సర్వాన్స్వయమాహృత భోజనాన్।
మద్భక్త్యా క్లిశ్యతోఽనర్హాన్ధిక్పాపాన్ధృతరాష్ట్రజాన్ ॥ ॥2-13॥

వైశంపాయన ఉవాచ ।

ఇత్యుక్త్వా స నృపః శోచన్నిషసాద మహీతలే॥ ॥2-14॥

తమధ్యాత్మరతో విద్వాన్శౌనకో నామ వై ద్విజః।
యోగే సాంఖ్యే చ కుశలః రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ॥2-15॥

శోకస్థానసహస్రాణి భయస్థాన గతాని చ ।
దివసేదివసే మూఢమ్ఆవిశంతి న పండితం ॥ ॥2-16॥

న హి జ్ఞానవిరుద్ధేషు బహుదోషేషు కర్మసు।
శ్రేయోఘాతిషు సజ్జంతే బుద్ధిమంతో భవద్విధాః ॥ ॥2-17॥

అష్టాంగాం బుద్ధిమాహుర్యాం సర్వాశ్రేయోఽభిఘాతినీం।
శ్రుతిస్మృతిసమాయుక్తాం రాజన్సా త్వయ్యవస్థితా॥ ॥2-18॥

అర్థకృచ్ఛ్రేషు దుర్గేషు వ్యాపత్సు స్వ జనస్య చ।
శారీరమానసైర్దుఃఖైః న సీదంతి భవద్విధాః॥ ॥2-19॥

శ్రూయతాం చాభిధాస్యామి జనకేన యథా పురా।
ఆత్మవ్యవస్థానకరాః గీతాః శ్లోకా మహాత్మనా॥ ॥2-20॥

మనోదేహసముత్థాభ్యాం దుఃఖాభ్యామర్దితం జగత్।
తయోర్వ్యాససమాసాభ్యాం శమోపాయమిమం శృణు॥ ॥2-21॥

వ్యాధేరనిష్టసంస్పర్శాత్శ్రమాదిష్టవివర్జనాత్।
దుఃఖం చతుర్భిః శారీరం కారణైః సంప్రవర్తతే॥ ॥2-22॥

తదా తత్ప్రతికారాచ్చ సతతం చావిచింతనాత్।
ఆధివ్యాధిప్రశమనం క్రియాయోగద్వయేన తు॥ ॥2-23॥

మతిమంతో హ్యతో వైద్యాః శమం ప్రాగేవ కుర్వతే।
మానసస్య ప్రియాఖ్యానైః సంభోగోపనయైర్నృణాం॥ ॥2-24॥

మానసేన హి దుఃఖేన శరీరముపతప్యతే।
అయఃపిండేన తప్తేన కుంభసంస్థమివోదకం॥ ॥2-25॥

మానసం శమయేత్తస్మాత్ జ్ఞానేనాగ్నిమివాంబునా।
ప్రశాంతే మానసే హ్యస్య శారీరముపశామ్యతి॥ ॥2-26॥

మనసో దుఃఖమూలం తు స్నేహ ఇత్యుపలభ్యతే।
స్నేహాత్తు సజ్జతే జంతుః దుఃఖయోగముపైతి చ॥ ॥2-27॥

స్నేహమూలాని దుఃఖాని స్నేహజాని భయాని చ।
శోకహర్షౌ తథాఽఽయాసః సర్వం స్నేహాత్ప్రవర్తతే॥ ॥2-28॥

స్నేహాద్భావోఽను రాగశ్చ ప్రజజ్ఞే విషయే తథా।
అశ్రేయస్కావుభావేతౌ పూర్వస్తత్ర గురుః స్మృతః ॥ ॥2-29॥

కోటరాగ్నిర్యథాశేషం సమూలం పాదపం దహేత్।
ధర్మార్థౌతు తథాల్పోఽపి రాగదోషో వినాశయేత్ ॥ ॥2-30॥

విప్రయోగే న తు త్యాగీ దోషదర్శీ సమాగమే।
విరాగం భజతే జంతుః నిర్వైరో నిరవగ్రహః ॥ ॥2-31॥

తస్మాత్స్నేహం న లిప్సేత మిత్రేభ్యో ధనసంచయాత్।
స్వశరీరసముత్థం చ జ్ఞానేన వినివర్తయేత్ ॥ ॥2-32॥

జ్ఞానాన్వితేషు యుక్తేషు శాస్త్రజ్ఞేషు కృతాత్మసు।
న తేషు సజ్జతే స్నేహః పద్మపత్రేష్వివోదకం॥ ॥2-33॥

రాగాభిభూతః పురుషః కామేన పరికృష్యతే।
ఇచ్ఛా సంజాయతే తస్య తతస్తృష్ణా వివర్ధతే॥ ॥2-34॥

తృష్ణా హి సర్వపాపిష్ఠా నిత్యోద్వేగకరీ స్మృతా।
అధర్మబహులా చైవ ఘోరా పాపానుబంధినీ॥ ॥2-35॥

యా దుస్త్యజా దుర్మతిభిః యా న జీర్యతి జీర్యతః।
యోఽసౌ ప్రాణాంతికో రోగః తాం తృష్ణాం త్యజతః సుఖం॥ ॥2-36॥

అనాద్యంతా తు సా తృష్ణా అంతర్దేహగతా నృణాం।
వినాశయతి భూతాని అయోనిజ ఇవానలః॥ ॥2-37॥

యథైధః స్వసముత్థేన వహ్నినా నాశమృచ్ఛతి।
తథా కృతాత్మా లోభేన సహజేన వినశ్యతి ॥ ॥2-38॥

రాజతః సలిలాదగ్నేః చోరతః స్వజనాదపి।
భయమర్థవతాం నిత్యం మృత్యోః ప్రాణభృతామివ॥ ॥2-39॥

యథా హ్యామిషమాకాశే పక్షిభిః శ్వాపదైర్భువి।
భక్ష్యతే సలిలే మత్స్యైః, తథా సర్వత్ర విత్తవాన్॥ ॥2-40॥

అర్థ ఏవ హి కేషాంచిత్ అనర్థం భజతే నృణాం।
అర్థశ్రేయసి చాసక్తః న శ్రేయో విందతే నరః। ॥2-41॥

తస్మాదర్థాగమాః సర్వే మనోమోహవివర్ధనాః॥
కార్పణ్యం దర్పమానౌ చ భయముద్వేగ ఏవ చ। ॥2-42॥

అర్థజాని విదుః ప్రాజ్ఞాః దుఃఖాన్యేతాని దేహినాం॥
అర్థస్యోత్పాదనే చైవ పాలనే చ తథా క్షయే। ॥2-43॥

స హంతి చ మహద్దుఃఖం ఘ్నంతి చైవార్థ కారణాత్॥
అర్థాదుఃఖం పరిత్యక్తుం పాలితాశ్చైవ శత్రవః। ॥2-44॥

దుఃఖేన చాధిగమ్యంతే తస్మాన్నాశం న చింతయేత్॥
అసంతోషపరా మూఢాః సంతోషం యాంతి పండితాః॥ ॥2-45॥

అంతో నాస్తి పిపాసాయాః సంతోషః పరమం సుఖం।
తస్మాత్సంతోషమేవేహ పరం పశ్యంతి పండితాః॥ ॥2-46॥

అనిత్యం యౌవనం రూపం జీవితం రత్నసంచయః।
ఐశ్వర్యం ప్రియసంవాసః గృద్ధ్యేత్తత్ర న పండితః ॥ ॥2-47॥

త్యజేత సంచయాంస్తస్మాత్ తజ్జాన్ క్లేశాన్ సహేత చ।
న హి సంచయవాన్ కశ్చిత్ దృశ్యతే నిరుపద్రవః।
అతశ్చ ధార్మికైః పుంభిః అనీహార్థః ప్రశస్యతే ॥ ॥2-48॥

ధర్మార్థం యస్య విత్తేహా వరం తస్య నిరీహతా।
ప్రక్షాలనాద్ధి పంకస్య శ్రేయో న స్పర్శనం నృణాం॥ ॥2-49॥

యుధిష్ఠిరైవం సర్వేషు న స్పృహాం కర్తుమర్హసి।
ధర్మేణ యది తే కార్యం విముక్తేచ్ఛో భవార్థతః॥ ॥2-50॥

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి వారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్రార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రియఃకాన్తాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥